

Het geloof van koning Boudewijn: wereldvreemd of teken van ruggengraat?

(niet-gepubliceerde column Knack), juli 2013

De sfeer van de koningswissel hangt nog een beetje in ons land. Het waren zeker historische dagen, om meerdere redenen. De spanning rond de vraag 'Zal onze nieuwe koning het wel goed doen?' hield iedereen bezig - vooral de krantencommentators - , en regelmatig op het betuttelende en beledigende af. Er hingen ook verschillende andere spanningen in de lucht, zoals de vragen rond de koninklijke dotaties, de al of niet ceremoniële rol van de koning, de discussie of een president beter zou zijn... Regelmatig werd ook de bezorgdheid geuit of de schaduw van koning Boudewijn niet teveel over kersvers koning Filip zou hangen. De vierdelige documentaire over koning Boudewijn ('Naar het hart van de koning') was recent op tv, en hierin kwam zijn diepe geloof uitvoerig ter sprake. Waarschijnlijk was Boudewijns beroemdste regeringsdaad zijn weigering om de abortuswet te ondertekenen (4 april 1990), waardoor hij gedurende één dag 'koning af' was. Voor de enen een heroïsche daad, voor de anderen een absoluut verwerpelijke en ontoelaatbare keuze. Maar de nooit geziene taferelen bij zijn begrafenis drie jaar later tonen dat zijn principiële houding het grootste respect opgewekt heeft bij de bevolking: nooit eerder zagen we zulke emotionele eerbetuigingen voor een koning in ons land. Boudewijns katholieke geloof maakte hem bij de enen immens populair, anderen spuwden hem uit en riepen onmiddellijk om een president. Hoe moeten we dit nu beoordelen? Hoe werd deze hetze in de pers voorgesteld? Wie heeft de achtergrond van zijn keuze echt begrepen?

Laten we beginnen met het standpunt van de tegenstanders. 'De koning moet doen wat van hem verwacht wordt: wetten ondertekenen. Hij moet er zijn voor iedereen, neutraal, boven alle partijen'. OK, dat klopt natuurlijk allemaal wel, maar is de koning dan de enige burger in België die geen mening mag hebben, of die zijn mening niet mag uiten, en zijn geweten niet mag volgen? Is hij een 'ondertekeningsmachine' en geen méns? Moet hij zijn hart dan altijd 'de mond snoeren'? Boudewijn heeft trouwens in 99,99% van de gevallen de wetten ondertekend, ook als sommige daarvan tegen zijn principes waren. Maar deze ene wet was volgens hem duidelijk te ver: de gewetensnood moet voor hem héél zwaar geweest zijn. Wie kan gedwongen worden iets te doen tégen zijn geweten? En van alle Belgen nog wel de koning? De abortuskwestie was voor Boudewijn echt geen detail, maar een zaak van leven en dood, van bescherming van de állerzwaksten in onze maatschappij. Hier raakt men aan de fundamentele principes. Wie iets tegen zijn geweten doet, kan achteraf alleen maar minachting voor zichzelf hebben: hoe kan hij nog integer zijn, in zichzelf en in zijn 'zaak' geloven? Hoe kan hij een voorbeeld zijn en blijven voor het land? Boudewijn stelde in deze situatie zijn geloof boven de Belgische wetten. Ontoelaatbaar? Maar dat is net het wezen, de interne logica van godsdienst zelve: Gods eeuwige principes staan vór boven mensengemaakte en voorbijgaande wetten. 'We moeten God meer gehoorzamen dan mensen', zei Petrus al tegen de Joodse Hoge Raad toen deze hen verbood over Jezus te spreken (Handelingen 4: 19). Menselijke wetten veranderen (bij wijze van overdrijving) na elk nieuw regime, elke nieuwe verkiezing, elke nieuwe mode en

hype... Mag er nog iets blijvend zijn dat de grillen van de tijd overstijgt? Enkel mensen die zelf geloven, kunnen dit van binnenuit begrijpen. Anders wordt deze beslissing afgedaan aan als 'slaafse gehoorzaamheid aan Rome', 'obstinaat obscurantisme', 'ouderwetse starheid' of 'niet meegaan met zijn tijd'.

Dit is een tactiek die door antigodsdienstige mensen vaak toegepast wordt: als iemand om geloofsredenen iets doet (of juist niet doet), wordt hij in de pers afgeschilderd als 'slaafs', 'irrationeel', 'ouderwets'. Een religieuze motivering is per definitie verdacht, want dan zou je een 'autoriteit buiten jezelf' gehoorzamen (een kerk of een God). Alsof een geloofsprincipe of morele keuze niet verinnerlijkt kan zijn en 'eigen' zijn?! M.a.w. als iemand een geloofsargument heeft, hoef je dit argument niet serieus te nemen, en mag je het 'klasseren'. Dit sluit de deur natuurlijk voor een ernstig en open gesprek. Als iemand principieel vóór het leven is, is hij dan een slaafs volgeling van Rome, of heeft hij misschien wél een eigen overtuiging met zeer hoge normen? Misschien heeft hij wel een zero-tolerantie voor alles wat het leven naar beneden haalt? Er zit vaak een behoorlijk stuk intolerantie in het antikerkelijke en antiklerikale kamp: sommigen zouden liefst willen dat elke verwijzing naar God of religie uit de maatschappij gebannen wordt.

Onze maatschappij is hierin bijzonder schizofreen: men verdraagt geen morele aberraties, maar ook geen morele autoriteit. De DSK's en Berlusconi's van deze wereld worden zeer zwaar op de korrel genomen wegens hun rokkenjagerij en machtsmisbruik, maar als er dan een zeer principiële koning is die wél morele autoriteit toont, dan krijgt hij nog fellere pijlen op zich.

Boudewijn was natuurlijk niet perfect, en er is geen enkele reden om van hem een 'heilige' te maken. Volgens sommigen was hij te krampachtig in zijn geloofsbeleving, had hij teveel invloed van een bepaald soort Spaans katholicisme, leefde hij eerder als een monnik, kon hij niet genieten van het leven... En dat zou misschien zelfs kunnen waar zijn: zijn spiritualiteit is beïnvloed door bepaalde personen uit zijn directe omgeving, en er bestaan vele andere, ook rijke vormen van spiritualiteit. Maar wie is perfect in balans, en maakt geen fouten?

Boudewijn heeft in de abortuskwestie werkelijk zijn troon geriskeerd en zijn toekomst op het altaar gelegd, en dat enkel en alleen om zijn godsdienstige en morele overtuiging. Geloof doet een mens uitstijgen boven zichzelf en grote risico's nemen, zijn aardse bestaan op het spel zetten omwille van hogere en eeuwige belangen. M.i. is dat wat mensen zo in hem geapprecieerd hebben en wat bleek bij zijn begrafenis: hij was geen populist, maar een man van rotsvaste principes, vriendelijk en geïnteresseerd in de kleine man, maar onbuigzaam waar hij vond dat het moest.

Tussen de lijntjes van de commentaren bij koning Filip voel je bij velen de angst of bezorgdheid dat de nieuwe koning ook zulke 'fratsen' zal uithalen. Boudewijn heeft Filip per slot van rekening tien jaar 'onder zijn vleugels' genomen. Vandaar dat velen een gedragscode willen of een ceremoniële rol voor de koning. Het lijkt een nette vorm van 'muilbanden'. Een koning die zijn geloof ernstig neemt, is inderdaad een 'risico': hij blijft niet gegarandeerd in het hokje zitten waar de politiek hem zo graag wil hebben. De huidige paus doet dat eigenlijk ook niet: hij treedt altijd buiten de kaders, tot frustratie van zijn veiligheidsdiensten en entourage; maar maakt dat hem niet tot een échte leider, die geen slaafje is van het protocol rond hem? Blijkbaar willen sommigen wél zulk soort knipmes-koning

in België: een koning die neutraal is en voor iedereen aanvaardbaar, op de vlakte blijft en zijn privé voor iedereen verbergt? Kortom, grijs, karakterloos, zonder ruggengraat? Is men bang dat Filip niet de 'brave, gehoorzame' koning zal zijn die buigt voor alle grillen van het volk?

Een koning die in God gelooft heeft een aantal pluspunten die men meestal niet ziet. Als hij God als 'Koning der koningen' erkent, kent hij ook zijn juiste plaats als méns, en zal zichzelf niet verheffen tot een soort 'god' (zoals bijv. de koningen in de oudheid, Egypte, Babylonië, Rome... of Noord-Korea vandaag). Hij beseft dat hij zelf op zekere dag ook rekenschap zal moeten afleggen voor al zijn daden, woorden en gedachten aan Iemand die boven hem staat. Het is een 'firewall' tegen ongebreideld machtsmisbruik en zelfgenoegzaamheid. Stel je even voor dat Hitler, Stalin, Napoleon, Saddam Hoessein, Pol Pott... godvrezende mensen geweest waren, zou de wereld er vandaag niet héél anders uitzien? Als een koning elke dag bidt voor zijn land (zoals Boudewijn), toont dat in ieder geval dat hij het goed méént met zijn volk, en dat hij beseft dat hij zelf niet de macht heeft om dat geluk te máken.

De koningen in het oude Israël hadden véél macht, maar er was nog altijd een profeet die hen namens God kon aanspreken als ze over de grens gingen. Regelmatig was deze correctie van bovenaf heel hard nodig, en soms luisterden koningen wél, maar vaker niet. Een koning die zich afsloot voor correctie zoals Saul, werd een despoot, paranoïde, die alleen maar krampachtig zijn eigen troon beschermde en voor wie niemand veilig was. Koning David daarentegen was 'een man naar Gods hart', met het hart op de juiste plaats, en toen hij toch enkele serieuze misstappen begaan had en door de profeet Nathan streng aangepakt werd, aanvaardde hij de bestraffing en bijsturing. Maar hij was hierin een uitzondering, want zijn zoon Salomo, nochtans goed begonnen, eindigde in eigenzinnigheid, nam zich duizend vrouwen en bouwde zichzelf de chicste paleizen en nam van niemand nog bijsturing aan. Het blijkt dat de 'wet van de geestelijke zwaartekracht' mensen te gemakkelijk doet afglijden in zelfgerichtheid.

En dit geldt uiteraard niet alleen voor koningen, maar voor iedereen die in een positie van leiderschap en macht staat: oprecht doorleefd geloof bewaart hem voor zelfverheerlijking en zelfverabsolutering. Het is als een 'snelheidsbegrenzer' op absolute macht. De drie bekende grote verleidingen voor machthebbers zijn namelijk: geld, macht en vrouwen. Als je een lijstje zou willen maken van grote leiders die zich aan geen van deze drie bezondigden, dan heb je maar een klein papiertje nodig. Vele koningen (of sjeiks, presidenten, dictators...) waren rokkenjagers, fuifnummers, egotrippers, machtsgeil, corrupt, verslaafd aan glitter en aan zichzelf... Boudewijn was hier in ieder geval een zeldzame uitzondering op, een zalige verademing in dit wereldje van 'grote ego's'. En zou dat misschien eventueel een klein beetje te maken kunnen hebben met zijn diepe godsgeloof? Enfin, wanneer een koning (oprecht, doorleefd, authentiek) in God gelooft is dat voor mij een 'pluspunt', een waarmerk van betrouwbaarheid - waarmee ik niet wil zeggen dat niet-gelovigen niet betrouwbaar zijn: deze zin moet niet omgedraaid worden.

Ignace Demaerel